

kiemelni a 196. számút, amelyben a bronz fülbevalók, gyöngyök, karperec, gyűrűk stb. mellett aranyozott, kőberakásos ruhakapocspárt is találtunk.

A késő avar kori férfisírok közül említhetjük az öntött övgarnitúrát tartalmazó 210. számút, míg a női sírok közül a gazdagabb mellékletű 219. sz. sírt, amelyben gyöngycsüngős fülbevaló, több sorban felfűzött gyöngy nyaklánc, orsógomb, vascsat, kés stb. voltak.

A 10–11. századra keltezhető temetkezések leletanyaga szegényesebb volt, ugyanakkor temetkezési szokások tekintetében nagy változatosságot mutattak. Mellékleteik egyszerű vagy S-végű fülbevalók, különböző bronz- vagy ezüstgyűrűk, gyöngyök, vascsat, egy esetben kétélű nyílcsúcs, csörgőgomb, ill. vastag bronzszáלבól sodort nyakpereg voltak.

S. PERÉMI ÁGOTA

33. Balatonvilágos, Romlás (MRT 2. k. 11/4 lh., KÖH 7507) (Veszprém megye) B

2009 folyamán a lelőhelyhez tartozó több telken is próbafeltárást végeztünk, új lakóház építését megelőzően.

Felszabadulás utca: Október 20–21-én a próbafeltárást a 303/41 hrsz. ingatlanon, az épülő lakóház alapárkaiban végeztük el, 20 m²-en. Az árok szélessége 40 cm, mélysége 80–90 cm volt, három objektumot tártunk fel. Egy világosbarna betöltésű, 60–70 cm mélységű gödörből, a padka tetejétől elszórtan késő bronzkori házikerámia töredékeit, ill. kisméretű vesszőlenyomatos paticsdarabokat gyűjtöttünk. A gödör alján 3–5 cm vastagságú fekete kormot és szürke hamut találtunk. Ezt elbontva a gödör alja foltokban vörösre égett. A gödör alján a hamus rétegben, ill. a felső világosbarna rétegben előforduló kerámiaanyagot gyűjtöttük. A gödör alján, a tanúfal mellett egy 13–15 cm magas ép edényke került elő. Egy É–D-i irányú, hármas osztású árokszakas barna betöltésében leletanyag nem volt. Egy kettős osztású objektumrészlet (árok?) barna betöltésében egy darab kerámiatöredék került elő, az objektumfolt tetején jelentkező töredékekkel megegyező késő bronzkori.

Körte utca: Augusztus 17–18-án a 303/23 hrsz. telken 28,64 m²-en kutattunk, az alapárkok szélessége 40–50 cm, mélysége 80 cm volt. A ház É-i oldalán egy 1 m átmérőjű kerek objektumot tártunk fel. A gödör egyenes oldalú volt, benne kevés kora római kerámiatöredéket találtunk. A feltárást az árok szűkossége miatt, a felszíntől mért 194 cm mélységben felfüggesztettük.

Körte utca 6.: A 303/24 hrsz. telken július 13–16. között dolgoztunk, 60,76 m²-en. A feltárást az épülő lakóház alapárkaiban végeztük el, melynek szélessége 50 cm volt, mélysége 120–80 cm között változott. A felső, kevert réteg eltávolítása, majd a nyesés után az épület K-i oldalán három objektum foltja rajzolódott ki. Egy É–D irányú sekély gödör barna betöltésében kevés kora római kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Egy méhkas

alakú gödröt az árok szűkossége miatt csak részlegesen tudtunk kibontani. A folt felszínén 1 darab római kori kerámiatöredék volt, de a gödör betöltésében már nem találtunk leletanyagot. A 3. objektum egy nagyméretű gödör. Barna-sárga agyaggal kevert betöltésében kézzel formált kerámiatöredékeket gyűjtöttünk (késő bronzkori, ill. 1–2 kora római jellegű töredék).

Az épület D-i oldalán egy kisebb gödröt vágtunk ketté. A gödör betöltése nem vált el élesen a felső kevert réteg alatti barna-sárga kevert rétegtől. Az objektumra az árok oldalának nyesése után bukkantunk, Leletanyag nem jelentkezett benne.

CSIRKE ORSOLYA

34. Balinka, Mecsér (Fejér megye) U, Á, Kk

Településrendezési terv felülvizsgálatához előírt hatástanulmány részeként végeztünk terepbejárást 2009. február végén Balinkán és a közigazgatásilag hozzá tartozó Mecséren. Terepmunkánk során két új lelőhelyet dokumentáltunk a mecsértelepi fejlesztési területeken. Ugyanazon ÉNy–DK-i irányú dombvonulaton húzódik a két lelőhely, amelyek azonban – a középkori teleprészlet tekintetében – összetartozhatnak. Mivel a temetőtől D-re lévő területen, ahol a dombhát DK-i, Gaja-völgy felőli vége van, őskori leleteket is gyűjtöttünk, ezért inkább eltérő számmal jelöltük a kettőt.

Mecsér, Nyárfa utcától É-ra (KÖH 67859): Lakóterület bővítését tervezik (0111/3 hrsz.). A terület a Gaja-patak vízgyűjtőjéhez tartozó, ÉNy–DK-i irányú völgyben futó vízfolyás K-i oldalán emelkedő domboldalon helyezkedik el. Az ÉÉNy–DDK-i irányú dombhát platóján és a vízfolyásra lejtő oldalán elterülő lelőhely szabálytalan alakú, mintegy 400×200 m kiterjedésű (0111/3–4 hrsz.). Hullámvonalköteg, rádli mintás és fehér színű 11–14. századi kerámiatöredékeket, nagyjából egyenletesen szóródva, a fejlesztési területen kívül egy foltban jobban sűrűsödve gyűjtöttünk. A leletanyag egy része lehet másodlagos helyzetű. A domboldal túlsó oldalán (a 0110 hrsz. földút felől) feltehetően kemence elszántott foltját figyeltük meg.

Mecsér, Temető és a bakonycsernyei út között (KÖH 67921): A temető déli irányú bővítését tervezik (0103/10, 0103/14 hrsz.). A temető a fent említett dombvonulat D-i végének közelében fekszik. A D-i irányú bővítés határa megközelítené a domb lábát. A vonulat peremén halad a Bakonycsernyére vezető műút, a Gaja-patak völgyének szélén. A temető és a műút közötti részen, a külterületi szántón jó látási viszonyok között őskori (valószínűleg neolitikus) és 12–14. századi kerámiatöredékeket, valamint kovapattintékokat és magkövet találtunk. A lelőhely széle kissé bizonytalan, de úgy tűnt, K felé haladva távolodik a műúttól. A műúttól É-ra a magas domb viszonylag meredek lejtője nem volt járható, így a lelőhely É-i kiterjedését nem tudtuk megállapítani.

Ennek ellenére nagyon valószínű, hogy az egymástól kb. 200 m távolságra lévő két lelőhely középkori része ugyanahhoz az egykori telephez tartozik.

SOMOGYI KRISZTINA

35. Balsa, régi híd előtere (KÖH 32712, 36924)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Szk, Sza, Á, Kö

2009. március 10-én egy helyi lakos egy szürke, korongolt szkíta bögrét és egy Árpád-kori fazekat szolgáltatott be a nyíregyházi Jósza András Múzeumba. Lelelőhelyként a II. világháborúban felrobbantott híd előterét nevezte meg. Elmondta, hogy a mély zombékos, bokros területet jelenleg nem művelik, de a vakondtúrásokban cserepek jelentkeznek. Március 12-diki helyszíni szemlénk idejére már meg is forgatták ekével a területet. A szántásból bronz szkíta nyílhegyet, Árpád-kori és középkori edénytöredékeket, vashorgot, bronz övcsatokat, könyvfedél- és övveretet, szíjvéget gyűjtöttünk.

A lelőhely az említett helyen a műút, a híd töltése és az egykori cigánysor által bezárt szögben található.

Az adattárban lelt információk szerint a közeli cigánytelepről Árpád-kori cserepeket, míg a Dögtérből szarmata sírok leleteit őrzi múzeumunk.² Ez utóbbi lelőhelyről Kiss Lajos feljegyzéseiből az derült ki, hogy a leletek a híd építéséhez kapcsolódó munkálatok során kerültek elő. Informátorunk elmondása szerint a mai felszín töltéstől Ny-ra eső részéből a cigányok agyagot bányásztak, és több ízben találtak cserepeket, csontokat. A Dögtérről megjegyezte, hogy az egykor a töltéstől K-re feküdt.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy az általunk talált, és a két közeli lelőhely egyetlen, nagy kiterjedésű lelőhely részei, melyen szkíta és szarmata temető, Árpád-kori és középkori településrészlet, és esetleg középkori temető húzódik.

Munkatársak: Bocz Péter, Lukács József, Tompa György (JAM), Sarnek Tamás.

PINTYE GÁBOR

36. Baracs, Boldog-dűlő (KÖH 38607)

(Fejér megye) B, Ró

Az ELTE BTK Régészettudományi Intézete 2008. október 6. és 2009. március 19. között megelőző feltárást végzett az M6 autópálya Dunaújváros–Szekszárd szakaszának (77+480–77+900 km-szelvény) F-18B lelőhelyén, 27 298 m²-en (0248/22, 0248/25, 0248/27, 0262/2, 0264/50, 0264/52, 0264/54, 0264/56, 0264/58 hrsz.). A lelőhely ÉK felé tovább folytatódik (M6 F-18 lh.), DNy felé azonban a római telep a 77+700 km-sz. vonalában

véget ér, ettől DNy-ra mindössze 3 középső bronzkori urnasír került elő. A római telep ÉNy-i és DK-i irányban azonban tovább folytatódik a nyomvonalon kívül is. A lelőhelyen kutatást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai kezdték meg, akik az 1–40. sz. objektumokat tárták fel.

Az ásatás során 418 objektumot tártunk fel, amelyek néhány újkori beásástól és leletanyag nélküli, nem keltezhető objektumtól eltekintve római koriak, kivételt képez a három középső bronzkori urnasír a dűlő DK-i végében, ill. valószínűleg szintén bronzkori az urnasíroktól néhány méterre É-ra található 70 cm mély, 10 m átmérőjű körárok. A feltárt római kori objektumok – félig földbe mélyített házak, kemencék, árkok és gödrök – javarészt egy bennszülött telephez tartoznak. A telep a lelőhely ÉK-i és K-i részén jóval sűrűbb – egy részen szabályos sorba rendezett házak is megfigyelhetők – a dűlőn felfelé DDNy-i irányba haladva az objektumok egyre ritkábban fordultak elő, majd a 77+700 km-sz. vonalában a telep egy ÉNy–DK-i irányú árokkal véget ér.

A lelőhely ÉNy-i részén egy kőépület maradványai kerültek elő. Az épületnek csak rossz megtartású, részben kiszedett falai maradtak meg, kivéve a Ny-i falat, amelynek több kőorból álló alapozása jól megmaradt, és valószínűleg folytatódik a kisajátítási területen kívül is, így a kőépület nagy része valószínűleg nem az ásatás területére esik. Feltehetően egy 3. századi villagazdasághoz tartozott. Az épületből a tetőomladékon és kevés kerámián, néhány terra sigillata töredéken kívül mindössze egy rossz megtartású, egyelőre nem meghatározott bronzérem került elő. Néhány méterre a K-i faltól másodlagos pozícióban, fejjel lefelé egy gödörben fekvő, 130×70×40 cm méretű, kőből faragott, teljesen ép Iuppiter-oltárt találtunk. Az oltáron a *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Aurelioru(m) / Veri et / Valentis / ex voto / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)* szövegű latin felirat található. Az oltár felirata megerősíti az épület 3. századi keltezését.

A lelőhely leletanyaga igen szegény, főleg házikerámia és állatcsont, az importkerámia és a fémtárgyak száma nagyon kevés. Említést érdemel egy ...]OPRFE bélyeggel ellátott rheinzaberni terra sigillata-töredék, amely kiegészített bélyege – *COSTIO (et) PR(imus) FE(cit)* – alapján a markomann háborúk utáni időszakra keltezhető.

Munkatársak: Dévai Kata, Szabó Dániel, Bózsai Anikó, Sey Nikoletta, Vandlik Katalin régészek.

BARTUS DÁVID

37. Baracs, Kokasdi-ér partja (KÖH 38607)

(Fejér megye) Ró

2009. március 9. és április 29. között végeztünk megelőző feltárást az M6 gyorsforgalmi út nyomvonalára eső, RM-1 jelű lelőhelyen, a 0244/48 hrsz. ingatlanon, 5352 m²-en.

2 JAM Rég Ad.: 85.14 és 85.34. A leletek elkallódtak, rajzukat Istvánovits Eszter őrizte meg.